

## درس دوازدهم

### سفرهای با برکت

#### توضیحات درس

دانشآموزان در قالب ماجرایی که در این درس بیان می‌شود با برخی احکام نماز و روزه مسافر آشنا می‌گردند. در این درس ما به دنبال توجه دادن دانشآموزان به این نکته هستیم که عبادت فقط منحصر در حضر و شهر و سرزمین ما نیست، بلکه عبادت در سفر نیز واجب است اما احکام خاصی دارد که در این درس به برخی از آنها اشاره شده است.

**نکته:** پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانه‌ای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس را در اردو یا سفرهای دانشآموزی، تدریس نمایید.

#### اهداف درس

آشنایی با برخی از احکام نماز مسافر  
آشنایی با برخی از احکام روزه مسافر

توانایی تشخیص نمازهای شکسته و کامل در شرایط مختلف  
توانایی تشخیص روزه باطل در موقعیت‌های گوناگون

#### مفاهیم کلیدی

نماز مسافر  
روزه مسافر

#### پیشنهادهایی برای تدریس

- عنوان، قسمتی از محتوای درس را آشکار می‌کند. صحبت پیرامون سفر می‌تواند شروع خوبی برای ورود به متن درس قرار گیرد. همچنین پس از تدریس یک بار دیگر می‌توانید به عنوان بازگشت نمایید تا اطلاعات تکمیل شده دانشآموزان پیرامون آن بیان گردد.

- برای شروع تدریس می‌توانید واژه «سفر» را بر تابلوی کلاس بنویسید و با طرح پرسش‌های زیر درس را آغاز نمایید:

- ✓ آیا تاکنون به سفر رفته اید؟
- ✓ در سفر چه چیزهایی را یاد گرفتی؟
- ✓ نمازتان را در سفر به چه شکلی خواندید؟

- می‌توانید این درس را با تزدیک شدن به تعطیلات نوروزی تدریس نمایید. با استفاده از این فرصت، می‌توان پرسش‌های

زیر را مطرح نمود :

✓ به نظر شما سفر کردن فایده ای برای ما دارد؟

✓ به نظر شما ما چند نوع سفر داریم؟

✓ نماز و روزه در سفر و در شهر خودمان با هم فرق دارد یا نه؟

از دانشآموزان بخواهیم به این پرسش‌ها پاسخ مناسب دهند و این مقدمه ای برای ورود به درس و محتوای آن باشد.

● در صورت امکان به همراه دانشآموزان در اردوبی یک روزه شرکت نمایید. دانشآموزان با دیدن شکسته خواندن نماز

توسط ما سؤالاتی برایشان پیش می‌آید و به این ترتیب در موقعیت یادگیری احکام مربوط به سفر قرار می‌گیرند.

● تعریف یک خاطره زیبا و به یادماندنی از سفر، توسط دانشآموزان کلاس می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.

● در فعالیت "ایستگاه فکر" دانشآموزان می‌آموزند که نماز صبح و مغرب هیچگاه تغییر نمی‌کند و فقط نمازهای چهار رکعتی در سفر شکسته می‌شوند.

● در فعالیت «کامل کنید» دانشآموزان را هدایت کنید تا به زمان حرکت در رفت و برگشت در سفر توجه کنند. در ضمن دقت نمایند که مسافری نمی‌تواند در ماه رمضان روزه بگیرد که نماز خود را به صورت شکسته می‌خواند.

● در فعالیت «بررسی کنید» تلاش شده تا دانشآموزان به مدت اقامت و مسافت سفر و احکام آن توجه کنند.

● در انجام فعالیت «گفت و گو کنید» دانشآموزان به صورت جامع و همه جانبه به تثبیت و تعمیق احکام نماز و روزه مسافر از جهت زمان حرکت، مدت اقامت و مسافت سفر می‌پردازند.

● فعالیت «تحقیق کنید» که با هدف تقویت رویکرد پژوهش محور در آموزش، در خارج از کلاس انجام می‌شود، اهداف درس را تعمیق می‌بخشد. شایسته است معلمان محترم فرصت ارائه این تحقیق‌ها را در کلاس برای دانشآموزان ایجاد نمایند.

با تحقیق، دانشآموزان به این چهار مکان مقدس می‌رسند : مسجدالحرام در مکه، مسجد النبی در مدینه، مسجد کوفه، اطراف ضریح مطهر امام حسین (ع) در کربلا.

## جدول ارزشیابی

عنوانی کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
			- بیان برخی از احکام نماز مسافر	برخی از احکام نماز و روزه مسافر را با ذکر نمونه توضیح می‌دهد.
			- بیان برخی از احکام روزه مسافر	برخی از احکام نماز و روزه مسافر را در اغلب موارد تشخیص می‌دهد.
		۱۲	- معرفی حکم نماز مسافر در شرایط مختلف	برخی از احکام نماز و روزه مسافر را گاهی اوقات تشخیص می‌دهد.
			- معرفی حکم روزه مسافر در موقعیت‌های گوناگون	با کمک آموزگار برخی از احکام نماز و روزه مسافر را بیان می‌کند. با راهنمایی آموزگار احکام نماز و روزه مسافر را گاهی اوقات تشخیص می‌دهد.

## دانستنی‌های معلم

- ۱ در این درس ما به دنبال توجه دادن داش آموزان به این نکته هستیم که دین فقط منحصر در عبادت نیست بلکه دین امری جامع و فraigیر است که به همه ابعاد زندگی توجه دارد، عبادت، اخلاق فردی و اجتماعی، ورزش، تفریح، سفر و... در این درس با بیان مقدماتی در خصوص سفر، توجه دین به بحث سفر نشان داده شده است.
- ۲ در این درس باید به این نکته اشاره کرد که همه احکام دین از سوی خداوند مهریان قرار داده شده است؛ احکامی که نشان دهنده خیرخواهی خدا در حق بندگان است.
- ۳ از آنجایی که این درس، در خصوص احکام سفر است، می‌توان آن را قبل از تعطیلات نوروزی آموزش داد تا دانش آموزان در سفرهای نوروزی به صورت عملی آن را تجربه کنند و در صورت عدم توجه به آنها ممکن است موجبات دلزدگی سوالات خود را بپرسند.
- ۴ حتماً توجه داشته باشیم که در بیان احکام مسافرت به مطالب درس اکتفا کیم و با بیان مطالب اضافی، ذهن دانش آموز را خسته نکنیم. خصوصاً آنکه آموزش احکام، ظرافت‌هایی دارد که در صورت عدم توجه به آنها ممکن است موجبات دلزدگی دانش آموزان و یا وسواسی شدن آنها را فراهم کنیم.

## درس سیزدهم

### عید مسلمانان

#### توضیحات درس

این درس با بیان داستان زندگی اسماعیل و هاجر و ابراهیم ، اعمال و مراسم حج را به صورت اجمالی معرفی می کند و با استفاده از این مقدمه ، دو عید مشترک میان همه مسلمانان، ویژگی ها و فواید آنها را معرفی می کند. در درس عید مسلمانان تلاش شده تا دانش آموز ضمن آشنایی بیشتر با مراسم مربوط به حج و عید قربان که یکی از مهم ترین اعياد اسلامی است و تمامی مسلمانان در سراسر جهان آن را محترم شمرده و جشن می گیرند ، برای شرکت در این مراسم اشتیاق و جنب و جوش پیشتری پیدا کرده و در مراسم عید قربان مشارکت نماید.

نکته : پیشنهاد می شود با توجه به پیمانه ای بودن آموزش درس هدیه های آسمان، در صورت امکان این درس را در ماه ذی الحجه و ایام حج و یا در یکی از اعياد اسلامی تدریس نمایید.

#### اهداف درس

آشنایی با مراسم حج و اعمال آن  
آشنایی با برخی از آداب عید قربان  
اشتیاق برای شرکت در مراسم عید قربان  
شرکت در مراسم عید قربان

#### مفاهیم کلیدی

حج  
عید فطر  
عید قربان  
حضرت ابراهیم  
خانه کعبه  
mekkah  
لباس احرام  
طواف  
قربانی  
غسل  
نماز عید



## پیشنهادهایی برای تدریس

- می‌توانید کلاس خود را با پخش فیلمی از مراسم حج و اعمال آن و گفت و گوی با داشت آموزان درباره تلقی آنها نسبت به این مراسم شروع کنید.
- می‌توانید کلاس خود را با پخش شعارهایی که در روز عید داده می‌شود، آغاز نمایید.
- در صورتی که این امکان برای شما فراهم باشد از قبل، کلاس و مدرسه را تزیین کرده و جشنی را به مناسبت عید قربان برگزار کنید. این عمل برای جلب توجه دانشآموزان به موضوع درس سیار مناسب است.
- می‌توانید کلمه «عید» را روی تابلو بنویسید و از داشت آموزان سؤال کنید که چه اعیادی را می‌شناسند. پس از نوشتن عیدها با دسته بندی عیدهای ملی و دینی، تفاوت آنها را بیان کنید که عید ملی فقط برای مردم یک کشور عید شمرده می‌شوند ولی اعیاد دینی برای همه مسلمانان جهان در سراسر دنیاست و از این زمینه برای شروع درس استفاده کنید.
- می‌توانید کلاس خود را با سردادن تکبیرهایی که در روز عید فطر و قربان سرداده می‌شود، همراه با داشت آموزان شروع کنید و با این ایجاد انگیزه تدریس خود را شروع کنید. این کار می‌تواند برای بچه‌ها شادی آور و چه بسا تعجب برانگیز باشد. سپس می‌توانید درباره این تکبیرها و نیز اطلاعات داشت آموزان با آنها گفتوگو کنید.
- در آموزش این درس می‌توان از زنگ هنر داشت آموزان استفاده کرد و از آنها خواست یک سری پارچه سفید و مشکی، جعبه مکعب شکل، ... با خود بیاورند. از آنها بخواهیم با این وسایل، خانه کعبه و حاجیانی که در حال طواف هستند درست کنند. روز درس از آنها بخواهیم این وسایل را به کلاس بیاورند.
- روزی که می‌خواهید این درس را تدریس کنید، می‌توانید از چند حاجی دعوت کنید تا گزارشی از سفر حج خود را برای داشت آموزان بیان کنند. اگر ممکن باشد که حاجیان بالباس حج در مراسم شرکت کنند، زمینه بهتری برای شروع تدریس فراهم می‌شود.
- فعالیت «خاطره گویی» می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. خاطره گویی داشت آموزان یکی از شیوه‌های مناسب برای آموزش این درس است زیرا میان اهداف درس و زندگی روزمره داشت آموز ارتباط برقرار کرده و اهداف درس تثبیت و تعمیق بیشتری پیدا می‌کنند.
- عنوان، قسمتی از محتوای درس را آشکار می‌کند. صحبت پیرامون اینکه مسلمانان چه عیدهایی دارند، می‌تواند شروع خوبی برای ورود به متن درس قرار گیرد. همچنین پس از تدریس، یک بار دیگر می‌توانید به عنوان، بازگشت نمایید تا اطلاعات تکمیل شده داشت آموزان پیرامون آن بیان گردد و به این ترتیب ارتباط این عنوان با محتوای درس، بیش از گذشته آشکار گردد.
- در این درس می‌توانید از فن «تصویر خوانی» استفاده نمایید. این فرصت را برای داشت آموزان فراهم کنید تا دریافت و استنباط خود را از تصویر درس مطرح نمایند؛ هر چند این دریافت در فضایی عاطفی صورت پذیرفته و ارتباط مستقیمی با محتوای درس نداشته باشد متن درس می‌تواند شروع خوبی برای تدریس باشد. می‌توانید از قبل، گروهی از داشت آموزان را برای اجرای نمایش داستان درس آماده نموده و در تهیه وسایل مورد نیاز و گریم به آنها کمک کنید.

- متن درس می‌تواند شروع خوبی برای تدریس باشد. می‌توانید از قبل، گروهی از داشنآموزان را برای اجرای نمایش داستان درس آماده نموده و در تهیه وسائل مورد نیاز و گریم به آنها کمک کنید.
- خواندن متن درس می‌تواند شروع خوبی برای تدریس باشد. دقت شود که خواندن درس توسط معلم در قالب یک داستان و با احساس صورت پذیرد، نه مانند یک متن ساده. می‌توانیم پس از خواندن متن درس از داشنآموزان بخواهیم، درس‌ها و نکاتی که هر کدام از متن خوانده شده برداشت نموده‌اند را بیان نماییم. ممکن است نکته‌ای برای داشنآموز شما جالب توجه باشد که شما به آن توجهی نداشته بودید. سپس با جمع بندی نظرات می‌توانید محتوای درس را در قالب این نظرات به داشنآموزان منتقل نمایید.
- در فعالیت «برايم بگو» اجازه دهید داشنآموزان خوب در متن درس دقت کنند و سپس پاسخ‌های خود را مطرح نمایند. مهم‌ترین پاسخ‌های داشنآموزان عبارت است از : زیاد شدن وحدت میان مسلمانان، زیارت خانه خدا و تزدیک‌ترشدن به او، رسیدگی به حال فقرا در روز عید قربان و .... باید متذکر شد که حج تنها یک عبادت نیست، بلکه به وسیله آن مسلمانان دنیا با یکدیگر آشنا می‌شوند و از مشکلات هم مطلع گردیده، برای حل و برطرف کردن آن اقدام می‌کنند و قدرت خود را در برابر دشمنان اسلام به نمایش می‌گذارند.
- در انجام فعالیت «گفت و گو کنید» جهت تقویت اهداف نگشی و رفتاری درس، خوب است داشنآموزان ابتدا به صورت فردی یا گروهی روی این فعالیت فکر کرده و سپس مطالب خود را در جمع دیگر داشنآموزان مطرح نمایند. ویژگی مهم این عیدها در بخش پایانی درس منعکس گردیده است (رسیدگی به حال فقرا و نیازمندان).
- در فعالیت «ایستگاه فکر» اجازه دهید داشنآموزان خوب فکر کنند و سپس پاسخ‌های خود را به صورت فردی یا گروهی مطرح نمایند. پاسخ‌های داشنآموزان می‌تواند در جهت اعمالی مثل دید و بازدید، عیدی دادن و عیدی گرفتن و رفتن به نماز عید و دیدار از حاجیان و ... هدایت شود.
- در فعالیت «ایستگاه خلاقیت» هدف آن است که داشنآموزان در قالب خوش‌نویسی و قاب سازی به ثبت و تعمیق مطالب آموخته شده پردازند.

## جدول ارزشیابی



عنوانین کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
				مراسم حج و اعمال آن را در قالب متنی معرفی می‌کند. به نمونه‌های متعدد از آداب عید قربان اشاره می‌کند. ضمن اظهار علاقه، در مراسم عید قربان مشارکت می‌کند.
معنم‌گیری، سوالاتی، داده‌گیری	<ul style="list-style-type: none"> <li>- آشنایی با مراسم حج و اعمال آن</li> <li>- آشنایی با برخی از آداب عید قربان</li> <li>- اشتیاق برای شرکت در مراسم عید قربان</li> <li>- شرکت در مراسم عید قربان</li> </ul>	۱۳	<ul style="list-style-type: none"> <li>- معرفی مراسم حج و اعمال آن</li> <li>- بیان آداب عید قربان</li> </ul>	خوب
معنم‌گیری، سوالاتی، داده‌گیری				مراسم حج و اعمال آن را در قالب یک جمله معرفی می‌کند. به یکی از آداب عید قربان اشاره می‌کند. ضمن اظهار علاقه، برای شرکت در مراسم عید قربان تمایل نشان می‌دهد.
				با کمک آموزگار مراسم حج و اعمال آن را در قالب یک جمله معرفی می‌کند. باراهنمایی آموزگار به یکی از آداب عید قربان اشاره می‌کند. با یاری آموزگار ضمن اظهار علاقه، برای شرکت در مراسم عید قربان تمایل نشان می‌دهد.

## دانستنی‌های معلم



- ۱ دانشآموزان در پایه سوم هدیه‌های آسمان در درسی با همین نام با مراسم عید فطر و برخی از آداب، ویژگی‌ها و اعمال آن آشنا شدند. معلمان عزیز می‌توانند از طریق ارتباط طولی و عمودی دروس، بین این دو درس ارتباط برقرار کنند و برای ایجاد انگیزه با یادآوری آن درس، تدریس خود را آغاز کنند.
- ۲ در تدریس مسئله حج بهتر است که از تجربه‌های کودکان آغاز شود، برای نیل به این هدف با توجه دادن آنها به مساجد یا زیارتگاه‌هایی که دیده‌اند، می‌توانیم خاطره مسجد را در ذهن آنان زنده کنیم و از آنها بخواهیم تا مشهودات خود را در این زمینه بیان نمایند. سپس این نکته را به آنان گوشزد کنیم که مسجد محل عبادت و نماز است و مردم بالباس‌های تمیز و بدن پاکیزه در آنجا جمع می‌شوند و با کمال محبت و صمیمیت در کنار هم نماز می‌خوانند. آنگاه با این سابقه ذهنی پیرامون مسجدالحرام و کعبه و زیبایی آن سخن بگوییم. در این زمینه استفاده از تصاویر جالب و متنوع یا فیلم بسیار مؤثر است.
- ۳ در این محدوده سنی لازم است بحث حج را به اختصار مطرح کنیم و در حد آشنا کردن اجمالی دانشآموزان با حج اکتفا نماییم و از ورود به جزئیات اعمال آن خودداری ورزیم.
- ۴ برای آشنایی بیشتر دانشآموزان می‌توان از آنان خواست که اگر در خانواده خود کسی را سراغ دارند که به مکه و سفر حج مشرف شده است، از او در این زمینه سؤال کنند.

## درس چهاردهم

### راز موفقیت



همانگونه که از عنوان درس پیداست، دانشآموزان در این درس ضمن آشنایی با عوامل موفقیت و موانع آن، با تأکیدات دین بر نقش تلاش و کوشش برای رسیدن به موفقیت آشنا می‌شوند.

**نکته:** پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانه‌ای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس را در آستانه زمان برگزاری مسابقات یا المپیادها، تدریس نمایید.



### آشنایی با راه‌های کسب موفقیت

برنامه‌ریزی براساس گام‌های موفقیت در فعالیت‌های روزانه و پایندی به آن  
توانایی نقد خود براساس عوامل کسب موفقیت  
توانایی تفکر در آیات و روایات و درک ارتباط آنها با موضوع درس



تلاش

کوشش

موفقیت



● عنوان، قسمتی از محتوای درس را آشکار می‌کند. صحبت پیرامون «موفقیت» می‌تواند شروع خوبی برای ورود به متن درس قرار گیرد. همچنین پس از تدریس یک بار دیگر می‌توانید به عنوان بازگشت نمایید تا اطلاعات تکمیل شده دانشآموزان پیرامون آن بیان گردد.

● برای شروع تدریس می‌توانید واژه «موفقیت» را بر تابلوی کلاس بنویسید و با طرح پرسش‌های زیر درس را آغاز نمایید :

- ✓ آیا تاکنون در کاری موفق بوده‌اید؟
- ✓ آیا تاکنون در کاری ناموفق بوده‌اید؟
- ✓ عوامل موفقیت خود را در چه می‌دانید؟
- ✓ عوامل عدم موفقیت خود را در چه می‌دانید؟

● پخش فیلم از ورزشکاران پارالمپیک (معلو لان)، که با سعی و تلاش فراوان به کسب مдал طلا و نقره و برتر نائل آمده و باعث سرافرازی میهن اسلامی ایران شدند؛ می‌تواند در تثبیت محتوای درس مفید افتد. این فیلم می‌تواند به عنوان بخشی از محتوای بسته آموزشی این درس لحاظ گردد.

● می‌توانید این درس را با تزدیک شدن به زمان اعطای کارنامه تدریس نمایید. با استفاده از این فرصت، می‌توان پرسش‌های زیر را مطرح نمود :

✓ در کدام درس موفقیت بیشتری داشتید؟

✓ در کدام درس موفقیت کمتری داشتید؟

✓ علت موفقیت خود را در چه می‌دانید؟

✓ علت عدم موفقیت خود را در چه می‌دانید؟

از دانشآموزان بخواهیم به این پرسش‌ها پاسخ مناسب دهند و این مقدمه‌ای برای ورود به درس و محتوای آن باشد.

● می‌توانید کلاس خود را با پخش فیلمی از موفقیت افراد موفق و گفت و گوی با دانشآموزان درباره تلقی آنها نسبت به موفقیت آنان و دلایل آن، شروع کنید.

● می‌توانید کلاس خود را با فعالیت «بررسی کنید» شروع کنید. ارائه نظرات توسط دانشآموزان کلاس می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.

● می‌توانید کلاس خود را با فعالیت «تحقیق کنید» شروع نمایید. گفت و گو در مورد راز موفقیت افراد موفق می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.

● می‌توانید روی تابلوی شعر نابرده رنج گنج میسر نمی‌شود ..... را بنویسید و از دانشآموزان بخواهید درک خود را از معنا و مفهوم کلی این مصراح شعر برای دیگران بیان کنند و سپس قسمت دوم شعر را کامل کنند و با این ایجاد انگیزه تدریس خود را شروع کنید.

هر که نان از عمل خویش خورد منت حاتم طایی نبرد

● می‌توانید روی تابلو شعر هر که نان از عمل خویش خورد منت حاتم طایی نبرد را بنویسید و از چند نفر از دانشآموزان که آمادگی بیشتری دارند و موضوع داستان حاتم طایی که در «بخوانیم» پایه سوم ابتدایی خوانده‌اند را به خاطر می‌آورند، بخواهید که قصه را تعریف یا به نمایش بگذارند و یا در رابطه با موضوع درس توضیح دهند و به این ترتیب تدریس خود را شروع کنید.

● از دانشآموزان بخواهید داستان، شعر، ضرب المثل و یا خاطره‌ای مناسب که در زمینه «موفقیت» دارند بیان کنند. نمونه : جیک جیک مستونت بود، فکر زمستونت بود؟

● می‌توانیم قبل از تدریس، از دانشآموزان در ارتباط با معنای ضرب المثل «از تو حرکت، از من برکت!» سؤال نموده و بعد تدریس را آغاز نماییم.

● می‌توان با استفاده از نماد جمع در ریاضی؛ دانشآموزان را به تفکر پیرامون این مفهوم دعوت نماییم که : (تلاش+ پشتکار= موفقیت)؛ یعنی چه؟

- نصب عکس دانشمندان و بزرگان ایرانی و مسلمان روی تابلوی کلاس (مانند بوعلی سینا، ابوالحنی بنرونی، زکریای رازی، پروفسور حسابی و...) برای ایجاد انگیزه و توضیح پیرامون اینکه این عکس‌ها را چرا نصب کردیم، می‌تواند ما را به مفهوم مورد نظر برساند. دانشمندان و مختارانی که با سعی و تلاش و پشتکار به موفقیت رسیدند. به طور کلی توجه دانشآموزان را به این نکته جلب نماییم که دین می‌خواهد ما آدم‌های موفقی باشیم. بزرگان و عالمان ما اهل تلاش و کوشش بوده‌اند. هر مسلمانی هم باید با تلاش و کوشش خود راه‌های موفقیت را هموار سازد.
- می‌توان با کمک دانشآموزان، نمایشی با موضوع تبلی، نا امیدی، عدم پشتکار و ... اجرا نموده که در نهایت دانشآموزان با عوایق هر یک از آنها آشنا شوند.
- دانشآموزان می‌توانند با افرادی از محله یا خویشان و اقوام خود که در کارهای مختلف تحصیل مثل کشاورزی یا صنعت موفق بوده اند گفت و گو کرده و نتیجه آن را در کلاس مطرح نمایند.
- در فعالیت «برایم بگو» دانشآموزان را هدایت کنید تا به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری متن درس بپردازند.
- در فعالیت "ایستگاه فکر" عوامل موفقیت و ضرورت وجود آنها ثبیت می‌شود.
- در فعالیت «کامل کنید» دانشآموزان نظر خدا را در مورد ترتیب عوامل موفقیت ارائه می‌کنند. در حقیقت در این فعالیت نیل به ترتیب واحد مد نظر نیست بلکه تعمیق و ثبیت آنها هدف می‌باشد.
- در فعالیت «ایستگاه خلاقیت» هدف آن است که دانشآموزان در قالب خوش‌نویسی، با گفتار و سیره افراد موفق آشنا شده و به ثبیت و تعمیق مطالب آموزش داده شده بپردازند.
- تأکید فعالیت «گفت و گو کنید» برای برطرف کردن احساس ضعف، یأس و... دانشآموز است که به عنوان عاملی برای ترک فعالیت و عدم موفقیت به شمار می‌آید. بنابراین مناسب است دانشآموزان به پاسخ شایسته این سؤال ترغیب شوند.

## جدول ارزشیابی



عنوان کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه های تحقیق	سطوح عملکرد
				در مورد راه های کسب موفقیت با ذکر مثال توضیح می دهد. ضمن برنامه ریزی براساس گام های موفقیت در فعالیت های روزانه، در همه موارد به آنها پایین دی نشان می دهد. ضمن بیان تأکیدات دین بر نقش تلاش و کوشش برای رسیدن به موفقیت، پیام قرآنی را می خواند و در مورد مفهوم آن با ذکر نمونه توضیح می دهد.
		۱۴	- بیان راه های کسب موفقیت - برنامه ریزی براساس گام های موفقیت در فعالیت های روزانه و پایین دی به آن - نقد خود براساس عوامل کسب موفقیت	خوب
			- توانایی تفکر در آیات و روایات و درک ارتباط آنها با موضوع درس	در مورد راه های کسب موفقیت توضیح می دهد. ضمن برنامه ریزی بر اساس گام های موفقیت در فعالیت های روزانه، در اغلب موارد به آنها پایین دی نشان می دهد. ضمن بیان تأکیدات دین بر نقش تلاش و کوشش برای رسیدن به موفقیت، پیام قرآنی را می خواند و مفهوم آن را بیان می کند.
			- توانایی تفکر در آیات و روایات و درک ارتباط آنها با موضوع درس	راه های کسب موفقیت را بیان می کند. ضمن برنامه ریزی بر اساس گام های موفقیت در فعالیت های روزانه، در برخی موارد به آنها پایین دی نشان می دهد. ضمن بیان تأکیدات دین بر نقش تلاش و کوشش برای رسیدن به مفهوم پیام قرآنی را بیان می کند.
			- نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	با کمک آموزگار راه های کسب موفقیت را بیان می کند. با راهنمایی آموزگار ضمن برنامه ریزی براساس گام های موفقیت در فعالیت های روزانه در برخی موارد به آنها پایین دی نشان می دهد. با یاری آموزگار ضمن بیان تأکیدات دین بر نقش تلاش و کوشش برای رسیدن به موفقیت مفهوم پیام قرآنی را بیان می کند.



## دانستنی‌های معلم

**۱** اهمیت این درس به خاطر آن است که به دانشآموز نشان می‌دهد که رسیدن به موفقیت، تلاش و برنامه‌ریزی لازم است و با آرزو و کاشکی گفتن، نمی‌توان به موفقیت رسید. اهمیت این درس وقتی دو چندان می‌شود که بدانیم متأسفانه در فضای امروزی جامعه گفتمان شناس و اقبال رو به افزایش است. یعنی گمان می‌شود افراد موفق شناس و بخت و اقبال بلندی داشته‌اند و در مقابل، من و امثال من از ابتدا بداقبال و بدبخت بوده‌ایم. رواج این ادبیات باعث شده که ما شکست‌ها و عدم موفقیت‌های خود را به جای آنکه به عدم تلاش خود نسبت دهیم، به گردن بخت بد خود بیندازیم. این گفتمان در ادبیات دینی ما هیچ جایگاهی ندارد. همان گونه که در آیه قرآن نیز به آن اشاره شده است.

**۲** دانشآموزان عادت دارند که در هنگام شکست به سرزنش خود بپردازنند. این روحیه، موجب یأس و ناامیدی می‌شود. در این درس باید به آنها آموخت که در شکست‌ها به جای سرزنش خود، باید به دنبال شناخت علت شکست رفت و به جای ناامید شدن، با پشتکار و توکل بر خدا و با برنامه‌ریزی درست، مشکلات را حل کرد.

**۳** دانشآموزان عادت دارند که در زندگی روزانه خود، به هر کاری که اول با آن مواجه می‌شوند مشغول می‌شوند. یعنی هیچ برنامه‌ای برای اولویت دادن به کارهای روزانه خود ندارند. وقتی وارد خانه می‌شوند، اگر تلویزیون روشن باشد، پای آن می‌نشینند، اگر دوستی به سراغ آنها آید و او را دعوت به بازی کند، به سراغ بازی می‌روند، در آخر شب هم چون باید فردا به مدرسه بروند، تکالیف خود را انجام می‌دهند. خوب است به آنها بیاموزیم که کارها را باید به ترتیب اهمیت درجه‌بندی کرد. به جای اینکه اول به سراغ بازی رویم و در حین بازی فکرمان نگران تکالیف باشد و از بازی هم لذت چندانی نبریم، بهتر است اول تکالیف را انجام دهیم و بعد با خیال راحت به سراغ بازی برویم. وقتی مخاطبان برنامه‌ریزی روزانه را بادگرفتند، می‌توانیم برنامه‌ریزی‌های طولانی تر (هفتگی، ماهیانه، و در طول سال) را نیز به آنها آموختش دهیم.

**۴** در درس به جمله‌ای از حضرت علی(ع) اشاره شده است. اهمیت این جمله هنگامی برای دانشآموزان مشخص می‌شود که آنها بدانند که این جمله را حضرت علی(ع) لحظاتی قبل از شهادت گفته‌اند. انسانی که در حال مرگ است، مهم‌ترین حرف‌ها را می‌زند، چون می‌داند فرصت کمی دارد و باید در این فرصت حرف‌های خود را گلچین کند. توجه به نظم تا چه اندازه اهمیت داشته است که حضرت در واپسین لحظات عمر توصیه به آن کرده‌اند. شاید اگر ما مسلمانان به این توصیه عمل می‌کردیم، امروز از رشد و پیشرفت دو چندانی برخوردار بودیم.

## درس پانزدهم

### سرزمین‌های همیشه سبز

#### توضیحات درس

در این درس دانشآموzan ضمن آشنایی با مقام شهدا از دیدگاه آیات و روایات، با آرمان‌ها و اهداف آنها و اینکه آنها برای چه جنگیدند و در چه راهی به شهادت رسیدند آشنا می‌شوند.

دانشآموzan در ابتدا بدانند که شهدا انسان‌های پاک و نیک روزگار خود بودند که برای دفاع از اسلام و میهن جان خود را فدا کردند. با ایجاد حس تردیکی و جلب علاقه مخاطب به شهدا به عنوان انسان‌های خوب و نیکوسرشته که شجاعانه از جان خود گذشتند، می‌توان دانشآموzan را به الگوگیری از آنها ترغیب نمود.

نکته: پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانهای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس را همزمان با هفته دفاع مقدس (اول تا هفتم مهرماه) یا در دهه فجر یا روز ۸ آبان، روز بسیج دانشآموزی یا ۵ آذر، روز بسیج مستضعفان یا زمان برگزاری بزرگداشت شهدا، تدریس نمایید.

#### اهداف درس

آشنایی با مقام شهید و دفاع مقدس  
احترام به شهدا و الگوگرگتن از ایشان در زندگی  
توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

#### مفاهیم کلیدی

شهید

دفاع مقدس

#### پیشنهادهایی برای تدریس

- در این درس می‌توانید از فن «تصویرخوانی» استفاده نمایید. این فرصت را برای دانشآموzan فراهم کنید تا دریافت و استنباط خود را از تصویر درس مطرح نمایند؛ هر چند این دریافت در فضای عاطفی صورت پذیرفته و ارتباط مستقیمی با محتوای درس نداشته باشد.
- می‌توانید کلاس خود را با پخش قطعاتی از فیلم‌های دوران جنگ تحمیلی که رشادت و فداکاری رزم‌مندگان اسلام را نشان می‌دهد و گفت و گوی با دانشآموzan درباره تلقی آنها نسبت به دوران جنگ تحمیلی، شروع کنید.

- برای شروع مناسب درس می‌توانید دانش‌آموزان را به زیارت شهدا و دیدار با خانواده‌های ایشان ببرید و با استفاده از این ایجاد انگیزه، فضا را برای تدریس آماده کنید.
- برای شروع مناسب درس می‌توانید از متن درس آغاز کنید. متن را به گونه‌ای بخوانید که دانش‌آموزان را با خود چنان همراه سازید که آنان نیز خود را در فضای سال‌های دوران جنگ تحمیلی حس کنند.
- تدریس خود را می‌توانید با فعالیت «بگرد و پیدا کن» شروع کنید. این فعالیت فرصت خوبی است تا درباره ایشار و فداکاری جانبازان با دانش‌آموزان صحبت کنید و با این ایجاد انگیزه درس را شروع کنید.
- برای شروع مناسب درس می‌توانید با دعوت از یکی از رزمندگان یا جانبازان به کلاس و استفاده از خاطرات آنها در دوران جنگ، فضا را برای تدریس آماده کنید.
- پرسش و پاسخ پیرامون شهدا و دفاع مقدس می‌تواند شروع خوبی برای تدریس قرار گیرد. در این راستا این پرسش‌ها به شما کمک می‌کند :

فداکاری یعنی چه؟ به چه کسی فداکار گفته می‌شود؟

شهید به چه کسی گفته می‌شود؟

چرا می‌گوییم شهدا ایشار و فداکاری داشتنند؟

تا به حال به نمایشگاه‌های دفاع مقدس رفته‌اید؟

چه چیزی آنجا دیده‌اید و برای شما جالب بوده است؟

چرا شهدا به مبارزه با دشمن رفتند؟

فکر می‌کنید چرا در هر سال، یک هفته را به عنوان هفته دفاع مقدس نامیده‌اند؟

- می‌توانید از قبل، بخشی از وصیت‌نامه‌های شهدا و دانش‌آموز را پیدا کرده و در کلاس نصب نمایید و با صحبت پیرامون آنها به محتوای درس تعمیق دهید.

● خواندن بخشی از وصیت‌نامه یک شهید هم برای شروع تدریس بسیار مناسب است.

- تحقیق در رابطه با نام یک کوچه یا محله که به نام یکی از شهدا و هشت سال دفاع مقدس می‌باشد، به تعمیق محتوای درس کمک می‌کند.

- بهتر است خواندن متن توسط معلم صورت پذیرد و جذابیت بیشتر آن این است که در صورت امکان، همراه با خواندن متن از طریق تصویر و پخش صدای توپ و تانک، فضاسازی صورت پذیرد.

- برگزاری نمایشگاهی به مناسب هفته دفاع مقدس از تصاویر و عکس‌های مربوط به دوران جنگ و شهدا در نمازخانه سالن مدرسه فضای خوبی برای تدریس این درس آماده می‌کند. این محتوای مکتوب صوتی و تصویری، می‌تواند به عنوان بخشی از محتوای بسته آموزشی این درس در نظر گرفته شود. بهتر است برای برگزاری هرچه بهتر این نمایشگاه، بچه‌ها به صورت راهنمایی در پای هر تصویر یا عکسی قرار گرفته و به بازدید کنندگان توضیحات لازم را بدهند.

- در فعالیت «برایم بگو» توجه دانش‌آموزان به دسته‌های مختلف ایشارگران در جنگ جلب می‌گردد. تنها شهدا و خانواده ایشان نبودند که در این جنگ از سوی دشمنان آسیب دیدند. گروه‌های مختلف دیگری نیز وجود داشته‌اند که در این فعالیت

به آنها توجه می‌شود. از این میان دانشآموزان می‌توانند به این افراد اشاره نمایند :

۱ جانبازان و مجروهان : جانبازان قطع نخاع، جانبازان شیمیابی، جانبازان قطع عضو یا آسیب دیده در عضو.

۲ اسیران جنگی

۳ مفقودان : یعنی افرادی که معلوم نیست به شهادت رسیده‌اند یا اسیر شده‌اند و خانواده‌های آنها خبری از ایشان ندارند.

۴ خانواده‌هایی که با شروع جنگ از خانه و شهر خود آواره شدند؛ مانند خانواده‌هایی که در روستاها و شهرهای مرزی کشور زندگی می‌کردند.

۵ خانواده‌هایی که در بمباران دشمن، خانه و کاشانه خود را از دست داده‌اند.

دانشآموزان از طریق این فعالیت، با جنبه ایثار و فداکاری همه مردم ایران بیشتر آشنا می‌شوند و از اهمیت آن در دفاع از مرزهای ایران اسلامی آگاه می‌گردند.

● در انجام فعالیت «گفت و گو کنید» جهت تقویت اهداف نگرشی و رفتاری درس، خوب است برای پاسخ به بخش اول فعالیت دانشآموزان ابتدا به صورت فردی یا گروهی روی این فعالیت فکر کرده و سپس مطالب خود را در جمع دیگر دانشآموزان مطرح نمایند. در بخش دوم، با توجه به محتوای درس، دانشآموزان به شیوه سلبی، با این مسئله رو به رو می‌گردند که حال اگر ایثار و فداکاری رزم‌نده‌گان نبود، چه اتفاقی می‌افتد؟ این فعالیت به نوعی مکمل فعالیت پیشین نیز محسوب می‌گردد. تفکر و صحبت در مورد نتایج چنین چیزی موجب می‌گردد تا دانشآموزان بیش از گذشته به اهمیت ایثار و فداکاری رزم‌نده‌گان بی‌پرسند.

● فعالیت «ایستگاه فکر» با هدف بسط و گسترش اهداف درس، تنظیم شده است. دانشآموزان در این بخش، در قالب یک گروه، درس‌های مختلفی که از شهدا می‌توانیم بگیریم را بیان می‌کنند. بیان درس‌هایی که از ایشان گرفته می‌شود، مقدمه عمل به درس‌هایی است که دانشآموزان از این الگوها می‌گیرند. در این بخش دانشآموزان ممکن است به این موارد اشاره کنند : دفاع از استقلال و آزادی ایران، ایثار و فداکاری، مقاومت و ایستادگی در برابر دشمنان اسلام و..... ضمناً با برقراری ارتباط عرضی به درس سوم رجوع کرده و به مقایسه ویژگی‌های شهدا عاشورا و انقلاب می‌پردازند تا به این نتیجه برسند که شهدا ایران راه شهدا را ابدامه داده‌اند.

در این بخش با تکیه بر جمله امام (ره) درباره شهید فهمیده، به تبیین جایگاه این شهید بزرگوار پرداخته شود. دانشآموزان با شهید فهمیده در پایه‌ی سوم ابتدایی «درس فداکاران» آشنایی پیدا کرده‌اند.

● در فعالیت «بررسی کنید» تلاش شده تا دانشآموزان با شهدا هسته‌ای و مدافعان حرم و کسانی که در برابر توطنه‌های دشمن جان خود را فدا می‌کنند آشنا شوند.

● در فعالیت «بگرد و پیدا کن» تلاش شده تا دانشآموزان به تثبیت و تعمیق اطلاعات خود در زمینه ایثارگری شهدا پردازند. دانشآموزان در این درس شهدا را به عنوان الگوی شناسند و می‌پذیرند. خوب است دانشآموزان را گروه‌بندی کرده و از آنها بخواهیم در رابطه با شهیدانی که در این قسمت نامشان آورده شده است، تحقیق کنند و مختصراً از زندگینامه، وصیت‌نامه ایشان را در کلاس ارائه کنند. رمز مسابقه «جانباز» است که برگرفته از این جمله مقام معظم رهبری می‌باشد که فرمودند : جانبازان در حقیقت شهیدان زنده‌ای هستند که خدای متعال این فرصت را به آنها داده که سال‌هایی از عمر خودشان

را همراه با مجاهدت و آزمایش دشوار بگذرانند<sup>۱</sup>. این فعالیت فرصت خوبی است تا درباره ایثار و فداکاری جانبازان با دانشآموزان صحبت کنید. این گفت و گو سبب می‌شود تا دانشآموزان بهتر این مسئله را درک نمایند که چرا جانبازان به «شهدای زنده» معروف شده‌اند.

- در فعالیت «ببین و بگو» که با هدف تقویت حیطه دانشی و نگرشی اهداف درس، تنظیم شده است؛ دانشآموزان برای زیارت شهدا و دیدار با خانواده‌های ایشان شویق می‌شوند. در صورت امکان معلمان گرامی می‌توانند دانشآموزان را به زیارت شهدا و دیدار با خانواده‌های ایشان ببرند و پس از آن این فعالیت را انجام دهند.
- در فعالیت «ایستگاه خلاقیت» هدف آن است که دانشآموزان در قالب خوش‌نویسی، با گفتار و اهداف شهدا آشنایی شده و به تثبیت و تعمیق مطالب آموزش داده شده پردازند. دانشآموزان در این فعالیت‌ها بیش از گذشته با زندگی و خاطرات شهدا آشنا می‌شوند و این آشنایی زمینه مناسبی برای عمل به آرمان‌ها و اهداف عالی شهدا می‌باشد.
- فعالیت «تحقیق کنید» که با هدف تقویت رویکرد پژوهش محور در آموزش، در خارج از کلاس انجام می‌شود، اهداف درس را تعمیق می‌بخشد. شایسته است معلمان محترم فرصت ارائه این تحقیق را در کلاس برای دانشآموزان ایجاد نمایند تا دانشآموزان دریابند.

جدول ارزشیابی 

عنوانین کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
۱۵	<ul style="list-style-type: none"> <li>- آشنایی با مقام شهید و دفاع مقدس</li> <li>- احترام به شهدا و تلاش برای الگو گرفتن از ایشان در زندگی</li> <li>- توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس</li> </ul>		<p>خوب</p> <p>خوب</p> <p>قابل قبول</p>	<p>در مورد مقام شهید و دفاع مقدس با ذکر نمونه‌هایی توضیح می‌دهد.</p> <p> ضمن ابراز علاقه و احترام به شهدا برای الگوگری از ایشان در زندگی در همه موارد تلاش می‌کند.</p> <p>پیام قرآنی را می‌خواند و در مورد مفهوم آن با ذکر نمونه توضیح می‌دهد.</p> <p>در مورد مقام شهید و دفاع مقدس توضیح می‌دهد.</p> <p> ضمن ابراز علاقه و احترام به شهدا برای الگوگری از ایشان در زندگی در اغلب موارد تلاش می‌کند.</p> <p>پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.</p> <p>مقام شهید و دفاع مقدس را بیان می‌کند.</p> <p> ضمن ابراز علاقه و احترام به شهدا برای الگوگری از ایشان در زندگی در برخی موارد تلاش می‌کند.</p> <p>مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.</p> <p>با کمک آموزگار مقام شهید و دفاع مقدس را بیان می‌کند.</p> <p> با راهنمایی آموزگار ضمن ابراز علاقه و احترام به شهدا برای الگوگری از ایشان در زندگی در برخی موارد تلاش می‌کند.</p> <p> با یاری آموزگار مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند.</p>



## ۱

### دانستنی‌های معلم

در این درس در کنار اهداف اصلی درس، به مطالب دیگری نیز پرداخته شده است که شایسته است در روند تدریس به آنها توجه شود :

✓ تشویق به شرکت در اردوهای راهیان نور به منظور گرامی داشت یاد شهدا

✓ زیارت قبور شهدا

✓ آشنایی با شهادای گمنام

✓ آشنایی با دیگر فداکاران عرصه دفاع مقدس (جانبازان و اسراء)

۲ می‌توان در مورد پیام‌های انتخاب شده در این درس و نکات آنها با دانش‌آموزان به صحبت نشست : جمله بسیجی قبل از شهادت (درس‌هایی که شهدا از امام حسین (ع) گرفتند و ما نیز باید این درس‌ها را بیاموزیم : درس ایثار و مقاومت) وصیت‌نامه شهید (توجه به قرائت قرآن، دعا و کمک به پدر و مادر)

۳ در این درس یکی از جملات لحظه شهادت یکی از بسیجیان مطرح شده است. انتظار می‌رود تا همکاران محترم با استفاده از این موقعیت، در خصوص مسئله بسیج و ویژگی‌های یک بسیجی واقعی سخن گویند تا هم ذهنیت‌های غلطی که در جامعه امروز نسبت به بسیج وجود دارد اصلاح شود و هم با شناخت خصوصیات یک بسیجی حقیقی، خود را علاقمند به این جریان انقلابی و مردمی ببینند.

## درس شانزدهم

### زيارت

#### توضیحات درس

دانشآموزان در این درس ضمن آشنایی با آداب زیارت، با دو امامزاده شناخته شده در کشور یعنی فاطمه معصومه (س) در فم و حضرت احمد بن موسی (ع) در شیراز آشنا شده و برای زیارت ایشان تشویق می‌شوند.  
نکته: پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانه‌ای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس را در زمان ولادت یا شهادت این امامزادگان، تدریس نمایید.

#### اهداف درس

آشنایی با برخی از شخصیت‌های دینی  
آشنایی با فلسفه زیارت و برخی از آداب آن  
احساس علاقه و احترام به شخصیت‌های دینی و تمایل برای زیارت ایشان  
تلاش برای الگوگری از شخصیت‌های دینی

#### مفاهیم کلیدی

امامزاده

زیارت

#### پیشنهادهایی برای تدریس

- توانیم از دانشآموزان بپرسیم: آیا تاکنون به دیدار رهبر انقلاب یا یکی از مسئولان مملکتی یا یکی از علمای بزرگ رفته‌اید؟ تا هم او را ببینید و هم خواسته خود را از او بخواهید؟ هنگام رفتن چه احساسی داشتید؟ در نزد آنها چه احساسی داشتید؟ و چگونه رفتار می‌کردید؟ پس تیجه می‌گیریم که در نزد امامزادگان نیز باید چنین ادبی را رعایت نمود؛ البته در سطح بالاتر و والاتر و با این ایجاد انگیزه به تدریس این درس پیردازیم.
- عنوان، قسمتی از محتوای درس را آشکار می‌کند. صحبت پیرامون مفهوم «زیارت» و این که به زیارت چه کسی می‌رویم؟ چرا به زیارت می‌رویم؟ در زیارت چه کارهایی انجام می‌دهیم و... می‌تواند شروع خوبی برای ورود به متن درس قرار گیرد. همچنین پس از تدریس، یک بار دیگر می‌توانید به عنوان، بازگشت نمایید تا اطلاعات تکمیل شده دانشآموزان پیرامون آن بیان گردد و به این ترتیب ارتباط این عنوان با محتوای درس، بیش از گذشته آشکار گردد.

- در این درس می‌توانید از فن «تصویر خوانی» استفاده نمایید. این فرصت را برای داشنآموزان فراهم کنید تا دریافت و استنباط خود را از تصویر درس مطرح نمایند؛ سپس با جمع‌بندی نظرات داشنآموزان به تدریس این درس پردازیم.
- می‌توانیم پیش از تدریس، به کمک نشان دادن تصاویر یا فیلم‌هایی از حرم این امامزادگان؛ این امکن را برای داشنآموزان مجسم نماییم.
- پخش زیارت‌نامه حضرت معصومه (س) می‌تواند شروع خوبی برای آغاز تدریس قرار گیرد.
- در روند تدریس، بخشی از زیارت‌نامه حضرت معصومه (س) را در کلاس بخوانیم و به داشنآموزان بگوییم که در این زیارت‌نامه، ما به ایشان سلام می‌کنیم؛ سپس بهترین خواسته‌ها و دعاها ایمان را مطرح می‌نماییم و به این وسیله ایشان را گرامی داشته و از حضرت با احترام یاد می‌کنیم؛ سپس به تدریس این درس پردازیم.
- فعالیت «ایستگاه فکر» می‌تواند شروع خوبی برای ورود به متن درس قرار گیرد. به این ترتیب که سلام بر تو ای دختر امام، سلام بر تو ای خواهر امام، سلام بر تو ای امام را روی تابلو می‌نویسیم و سپس از داشنآموزان پرسیم که نام این سه امام بزرگوار چیست؟ سپس به تدریس این درس پردازیم.
- می‌توان با بیان مفهوم زیارت : یعنی «دیدار خوبان»؛ میان این درس و درس «سیمای خوبان» ارتباط افقی برقرار نماییم.
- فعالیت «خاطره گویی» می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. خاطره گویی داشنآموزان یکی از شیوه‌های مناسب برای آموزش این درس است زیرا میان اهداف درس و زندگی روزمره داشنآموزان ارتباط برقرار کرده و اهداف درس تثبیت و تعمیق پیشتری پیدا می‌کنند.
- می‌توانید کلاس خود را با فعالیت «تحقیق کنید» شروع نمایید. گفت و گو در مورد امامزادگان می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.
- روزی که می‌خواهید این درس را تدریس کنید، می‌توانید با همکاری مدیریت مدرسه و داشنآموزان، مراسم زیارت و دعاخوانی را در مدرسه برنامه‌ریزی و اجرا نمایید.
- نکته : می‌توانید فراگیران را با ثواب بسیار زیاد چنین زیارت‌هایی آشنا کنید؛ تا بدانند با انجام این زیارت‌ها خدا از آنها خشنود و راضی شده و دعاها و خواسته‌های ایشان در این محیط‌های مقدس زودتر استجابت پیدا می‌کنند. صاحبان این قبور مطهر، اگر چه از دنیا رحلت کرده‌اند، اما دعاها و خواسته‌های ما را می‌شنوند و بر اعمال و گفتار ما نظارت دارند و به آنها پاسخ می‌دهند.
- تدریس می‌تواند از متن درس و به شیوه قصه‌گویی آغاز شود.
- اجرای متن درس به صورت نمایشنامه (توسط داشنآموزان) نیز تأثیر آن را افزایش می‌دهد؛ به این صورت که معلم نقش راوی قصه را ایفا می‌کند و داشنآموزان نقش‌های را بر عهده می‌گیرند.
- در فعالیت «ایستگاه فکر» داشنآموزان با کمی فکر کردن می‌توانند به پاسخ این سوال برسند. به آنها فرصت دهید تا به صورت فردی روی سوال خوب فکر کنند و پاسخ را بازگو کنند. حضرت معصومه (س)، دختر امام کاظم، خواهر امام رضا و عمه امام جواد (ع) هستند.
- در فعالیت «برايم بگو» داشنآموزان را هدایت کنید تا با توجه به متن درس پاسخ سوالات را پیدا کنند؛ با این کار به

جمع‌بندی و نتیجه گیری متن درس می‌بردازید.

- در فعالیت «بررسی کنید» دانش‌آموزان می‌توانند به مواردی از قبیل اینکه هر دو از فرزندان امام موسی کاظم (ع) هستند، هر دو برای دیدار برادر گرامی‌شان امام رضا (ع) از مدینه به ایران آمدند و امام رضا (ع) برادر هر دوی آنها است، اشاره کنند.
- در فعالیت «بگرد و پیدا کن» تلاش شده تا دانش‌آموزان ضمن آشنایی با شکل زیارتگاه این امامزادگان، با شهرهایی که زیارتگاه‌ها در آن جا قرار دارند، آشنا شوند.
- در فعالیت «کامل کنید» دانش‌آموزان را هدایت کنید تا جهت ثبت و بسط مفاهیم درس این فعالیت را انجام دهند.
- در انجام فعالیت «گفت و گو کنید» گفت و گوی گروهی برای پاسخ سؤال، زمینه ساز برقراری ارتباط وسیع تر و عاطفی تر با این بزرگان دین می‌گردد. پاسخ‌هایی که ممکن است از سوی دانش‌آموزان مطرح گردد عبارت است از : تا با زیارت ایشان ثواب کنیم و وارد بهشت شویم؛ تا آنها ما را دوست داشته باشند؛ تا به آنها نشان دهیم آنها را دوست داریم؛ وقتی در حرم آنها دعا می‌کنیم، دعاها زودتر مستجاب می‌شود و ... .
- در فعالیت «دعا کنید» به دانش‌آموزان فرصت دهید تا احساس خود را با قلم جاری نمایند. این فعالیت ابزار خوبی است برای آنکه شما بتوانید زبان بچه‌ها را برای گفت و گو با امامزادگان باز کنید و آنها به راحتی و بی‌واسطه، با امامزادگان با زبان خود سخن بگویند پس در این فعالیت فقط و فقط آنها را آزاد آزاد بگذارید تا با بهره‌گیری از احساس و درونمایه خویش هرچه می‌خواهند بگویند یا بنویسند.

## جدول ارزشیابی



عنوانین کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه‌های تحقیق	سطح عملکرد

## دانستنی‌های معلم



- ۱ یکی از اهداف اصلی این درس، آشنایی با برخی امامزادگان معتبر در کشور است. دو امامزاده‌ای که در این درس معرفی شده‌اند هر دو از فرزندان حقیقی امام موسی کاظم (ع) هستند که این مسئله با دلایل محکم تاریخی اثبات شده است. توجه به این مسئله از آن رو مهم است که متأسفانه در برخی مناطق، از گرایشات مذهبی مردم سوءاستفاده شده و افراد بی‌نام و نشانی را که ارتباطی با ائمه (ع) نداشته‌اند، به جای امامزاده معرفی نموده و از این طریق به منافعی دست یافته‌اند. از این رو از همکاران محترم می‌خواهیم که در این درس، تنها به معرفی همین امامزادگان اکتفا کنند و از معرفی امامزادگان دیگر خودداری نمایند. درکل این درس نیز سعی بر این بوده تا هم در درس و هم در فعالیت‌ها از توجه دادن داشش آموزان به دیگر اشخاص خودداری شود.
- ۲ اگر چه زیارت از راه دور مورد قبول و توصیه است و امری مطلوب و پسندیده شمرده شده است ولی بدون تردید برای کسی که شرایط زیارت از نزدیک فراهم است، فضیلت‌اش بیشتر از زیارت از راه دور می‌باشد زیرا از طرفی روح فرد زیارت شونده تعلق خاصی به محل دفن و قبر خود دارد و همین طور زیارت از نزدیک برای زیارت کننده اثرات معنوی و باطنی زیادتری نسبت به زیارت دور دارد و لذا مورد توصیه و سفارش قرار گرفته است. نباید انتظار داشت ثواب زیارت کسی که رنج و خطرات سفر را تحمل می‌کند و روزهایی جان و مال و وقت خود را فدای راه و آرمان‌های آن ارواح مقدسه (ع) می‌کند و به این وسیله مکتب آنان و شعایر الهی و توحید را زنده می‌کند با فردی که در خانه خود نشسته است نه رنج و خطری را تحمل کرده و نه پول و مالی خرج کرده است و نه از زندگی و وقت خود چیزی گذاشته است، ثوابی همانند و یکسان داشته باشند.
- ۳ در روايات، بر زیارت با معرفت و شناخت کافی تکیه فراوانی شده است. اینکه بدانیم این امامزادگان که هستند، چه تعالیمی داشته‌اند، چه حقی برگردن ما دارند و ما در قبال آنان چه وظایفی داریم، همه از جمله ویژگی‌های زیارت با شناخت و معرفت است.
- ۴ در درس به سه نمونه از آداب زیارت که خواندن زیارت نامه، دعا و نماز زیارت است اشاره شده است و بقیه آداب به فعالیت کامل کنید و اگذار شده است.
- ۵ در این درس به این مسئله اشاره شده که حضرت مقصومه (س) از همان سن نوجوانی به دنبال کسب احکام دین بود و از این رو با بسیاری از احکام و مسائل دین آشنا بوده است. این ویژگی ایشان می‌تواند الگوی مناسبی برای مخاطبان باشد که از همان نوجوانی به دنبال شناخت دین خود از راه مطالعه، حضور در اماکن مذهبی، ارتباط با عالمان دینی و... باشند.
- ۶ می‌توان روی این نکته تأکید نمود که عشق و علاقه امامزادگان به امامان مقصوم فقط جنبه نسبی نداشته بلکه به عنوان امام و مقتدای خود به آنها می‌نگریستند و به ضرورت ارتباط با ایشان اذعان داشتنند تا آنجا که دو تن از ایشان در این راه به شهادت رسیدند و این درس بزرگی است که ما می‌توانیم از ایشان بگیریم.

## درس هفدهم

### دانش آموز نمونه

#### توضیحات درس

در این درس دانش آموزان ضمن آشنایی با آداب علم جویی و دانش آموزی با ویژگی‌های یک دانش آموز نمونه آشنا می‌شوند تا زمینه دستیابی به این مقام و رفع برخی اشتباهات رفتاری که مانع رسیدن به این جایگاه می‌شود، فراهم گردد. نکته: پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانه‌ای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس را در روز دانش آموز، تدریس نمایید.

#### اهداف درس

آشنایی با آداب علم جویی و دانش آموزی  
توجه به آداب علم جویی و دانش آموزی  
کوشش برای اکتساب آداب علم جویی و دانش آموزی  
توانایی تفکر در پیام‌های دینی و درک ارتباط آنها با موضوع درس

#### مفاهیم کلیدی

آداب علم جویی

#### پیشنهادهایی برای تدریس

- عنوان، قسمتی از محتوای درس را آشکار می‌کند. صحبت پیرامون اینکه به چه کسی «نمونه» گفته می‌شود، شخص نمونه چه ویژگی‌هایی دارد و... می‌تواند شروع خوبی برای ورود به متن درس قرار گیرد. بهترین راه کار برای شروع مناسب، ایجاد سؤال در ذهن دانش آموزان است. این امر پیشترین و قوی‌ترین انگیزه‌ها برای آموختن و مشارکت دانش آموزان در جریان یادگیری را فراهم می‌سازد. پس عنوان درس خود می‌تواند شروعی برای تدریس درس باشد. همچنین پس از تدریس یک بار دیگر می‌توانید به عنوان بازگشت نمایید تا اطلاعات تکمیل شده دانش آموزان پیرامون آن بیان گردد.

- در این درس می‌توانید از فن «تصویرخوانی» استفاده نمایید. این فرصت را برای دانش آموزان فراهم کنید تا دریافت و استنباط خود را از تصویر درس مطرح نمایند؛ هر چند این دریافت در فضایی عاطفی صورت پذیرفته و ارتباط مستقیمی با محتوا درس نداشته باشد.

- اجرای نمایش توسط بچه‌ها در کلاس، با هماهنگی قبلی و آمادگی لازم می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس باشد. پیش از خواندن متن می‌توانید خود نمایش درس را در کلاس پیاده کنید.

- یادآوری درس «سیمای خوبان» می‌تواند به تدریس این درس کمک کند. هر کدام از دانشآموزان یک صفت خوب را دارند. از صفات‌های خوب همه آنها استفاده می‌کنیم و با طرح سؤالی از آنها می‌رسیم : اگر دیدیم برخی ویژگی‌های رفتاری خوب را نداریم چگونه آنها را در خود ایجاد کنیم تا بتوانیم مانند ائمه نمونه باشیم؟
- از دانشآموزان خواسته شود درباره دانشآموز نمونه داستان کوتاه، نمایشنامه شعر بنویسند که از خلال این شیوه‌ها، نمونه‌هایی از خصوصیات فردی نیز بازتاب پیدا می‌کند.
- راهبردهایی مانند تکمیل جملاتی که در آنها ویژگی یک دانشآموز نمونه مطرح شده، تکمیل داستان‌های ناتمام پیرامون این موضوع و... بسیار راه‌گشا است؛ که به این ترتیب پاسخ دهنده، افکار، احساس‌ها و اعتقادات خود را بروز خواهد داد. تمام اینها می‌تواند نه تنها شروعی مناسب برای تدریس باشد بلکه محتوای درس را نیز ثبت نماید. برای مثال : داستان نیمه تمامی بگویید و موقعیتی را ترسیم کنید که مستلزم تصمیم‌گیری شخصیت داستان و انتخاب بهترین رفتار پسندیده ناپسند باشد. سپس از دانشآموزان بخواهید آن را تمام کنند و دلایل خود را برای انتخابی که کرده‌اند توضیح دهند.
- از دانشآموزان می‌خواهیم با کلمات داده شده، یک جمله زیبا در رابطه با دانشآموز نمونه بسازند : فرصت، برنامه‌ریزی، احترام، مهربان و رعایت. بهترین جمله پس از انتخاب به تابلوی کلاس نصب می‌گردد. این کار می‌تواند شروعی مناسب برای تدریس باشد.
- با انجام هماهنگی با چند نفر از دانشآموزان، مجموعه‌ای از رفتارهای پسندیده را از طریق نمایش پاتوقیم نشان دهید تا دیگران آنها را حدس بزنند و نام ببرند.
- از دانشآموزان سؤال شود که اگر بخواهند کسی را به عنوان دوست انتخاب کنند، چه کسی را انتخاب می‌کنند؟ او چه صفات و ویژگی‌های اخلاقی باید داشته باشد؟ در جمع‌بندی پاسخ‌ها، یک «دانشآموز نمونه» را معرفی می‌کنیم و تدریس را شروع می‌کنیم.
- خواندن متن درس به صورت ایفای نقش می‌تواند شروع خوبی برای تدریس باشد. می‌توانید از دانشآموزان بخواهید خود را به جای شخصیت‌های داستان بگذارند و احساس خود را بازگو کنند.
- استفاده مستقیم از متن درس؛ با توجه به ساختار داستانی این درس و ایجاد اشتیاق به شنیدن داستان، شیوه مناسبی برای شروع درس است. دقت شود که خواندن درس توسط معلم در قالب یک داستان و با شیوه قصه‌گویی صورت پذیرد، نه مانند یک متن ساده .
- در فعالیت «کامل کنید» دانشآموzan را هدایت کنید تا در گروه‌های خود روی این فعالیت کار کرده و مانند روند درس، یک نفر به نمایندگی از هر گروه نظرات را بیان نماید. توجه داشته باشید که این فعالیت با عنایت به برنامه درسی ملی به ارتباط انسان در عرصه‌های چهارگانه طراحی گردیده و به منزله جمع‌بندی کلی در پایان دوره ابتدایی در زمینه ارتباط انسان در عرصه‌های چهارگانه می‌باشد.
- فعالیت «بررسی کنید» در جهت آشنایی دانشآموزان با برخی پیام‌های دینی مرتبط با موضوع درس طراحی گردیده و دیدگاه دین را در مورد آداب علم‌جویی مورد تأکید قرار می‌دهد.
- فعالیت «ایستگاه فکر» با هدف تقویت حیطه دانشی و نگرشی اهداف درس، نتایج استفاده درست از فرصت‌ها و عدم

آن را بیان می‌کند. پاسخ‌های متنوعی می‌تواند از سوی دانش آموزان مطرح گردد. از جمله :  
 نتایج استفاده درست : موفقیت در کارها، انجام به موقع کارها، آرامش و راحتی در زندگی، خدا او را بیشتر دوست دارد  
 و ...

نتایج عدم استفاده درست : نافرجامی در انجام کارها، نگرانی و دلهره از انجام نشدن کارها، به برنامه‌ها و کارهای خود نمی‌رسد، در درس ناموفق است و ...

## جدول ارزشیابی



عنوان کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه های تحقق	سطوح عملکرد
				آداب علم جویی و دانش آموزی را با ذکر نمونه توضیح می دهد.
			خیلی خوب	ضمن توجه به آداب علم جویی و دانش آموزی برای اکتساب آنها در همه موارد تلاش می کند.
				مفهوم پیام دینی مرتبط با موضوع درس را با ذکر مثال توضیح می دهد.
	- آشنایی با آداب علم جویی و دانش آموزی		- بیان آداب علم جویی و دانش آموزی	آداب علم جویی و دانش آموزی را توضیح می دهد.
	- توجه به آداب علم جویی و دانش آموزی		- توجه به آداب علم جویی و دانش آموزی	ضمن توجه به آداب علم جویی و دانش آموزی برای اکتساب آنها در اغلب موارد تلاش می کند.
	- کوشش برای اکتساب آداب علم جویی و دانش آموزی		- کوشش برای اکتساب آداب علم جویی و دانش آموزی	مفهوم پیام دینی مرتبط با موضوع درس را بیان می کند.
	- توانایی تفکر در پیام های دینی و درک ارتباط آنها با موضوع درس	۱۷	- بیان برخی از پیام های دینی مرتبط با موضوع درس	آداب علم جویی و دانش آموزی را بیان می کند.
	- توانایی تفکر در پیام های دینی و درک ارتباط آنها با موضوع درس		- قابل قبول	ضمن توجه به آداب علم جویی و دانش آموزی برای اکتساب آنها در برخی موارد تلاش می کند.
				پیام دینی مرتبط با موضوع درس را بیان می کند.
				با کمک آموزگار آداب علم جویی و دانش آموزی را بیان می کند.
				با راهنمایی آموزگار ضمن توجه به آداب علم جویی و دانش آموزی برای اکتساب آنها در برخی موارد تلاش می کند.
				با یاری آموزگار پیام دینی مرتبط با موضوع درس را بیان می کند.

آداب و اخلاق اسلامی ، فتوحات آنکه



## دانستنی‌های معلم

- ۱** معلمان گرامی در این درس شایسته است تا دانشآموزان را توجیه نمایند که دانشآموز نمونه فقط از نظر تحصیلی و در محیط مدرسه مورد ارزیابی قرار نمی‌گیرد بلکه در محیط‌های مختلف و از جنبه‌های گوناگون به او توجه می‌شود. در فعالیت «کامل‌کنید» ارتباط انسان در عرصه‌های چهارگانه در همین راستا طراحی شده است.
- ۲** در این درس رفتارهای صحیحی را که هر دانشآموز باید در محیط مدرسه، جامعه و خانه به آن عمل کند، آموزش داده شده است؛ اما آموزگاران عزیز می‌توانند در هر مورد به رفتار نادرست مقابله آن نیز اشاره کنند تا به این وسیله اشتباها رفتاری داشش آموزان نیز اصلاح گردد. مثلاً در بیان ویژگی برنامه‌ریزی می‌توانیم به این مطلب اشاره کنیم که برخی دانشآموزان به طور معمول اهل برنامه‌ریزی متناسب با سن خود نیستند و از بی‌ برنامگی رنج می‌برند؛ به عنوان نمونه اوقات خود را صرف دیدن پیش از اندازه برنامه‌های تلویزیون و یا بازی‌های رایانه‌ای و یا شرکت در شبکه‌های اجتماعی و... می‌کنند. در این درس دانشآموز خوب است بیاموزد که باید ساعات مشخصی را به این برنامه‌ها اختصاص دهد و با یک برنامه‌ریزی صحیح، به وظایف دیگر خود (مطالعه دروس، کمک به پدر و مادر و...) نیز بپردازد. در این قسمت با اشاره به زندگی افراد موفق، این نکته به مخاطب القا می‌شود که اگر واقعاً تصمیم دارد تا در زندگی خود از افراد موفق باشد، باید در زندگی خود برنامه داشته باشد. برنامه‌ای که نه تنها مخالف ورزش، بازی و... نیست بلکه با نظم دادن به کارها، هم ما را در بهتر درس خواندن کمک می‌کند و هم فرصت بازی با خیال آسوده را فراهم می‌سازد. این روند در موارد دیگر نیز می‌تواند مطرح شود تا مخاطبان را نسبت به اصلاح برخی رفتارهای غلطی که دارند ترغیب کنیم.
- ۳** در این درس توجه داشته باشید که هیچ یک از دانشآموزان کلاس را به عنوان دانشآموز نمونه نسبت به سایرین مورد توجه و تشویق قرار ندهید؛ بلکه می‌توانید از نمونه‌های شناخته شده برای دانشآموزان استفاده کنید مانند معرفی یک دانشمند نمونه، معرفی شهید محمد حسین فهمیده به عنوان یک دانشآموز نمونه و....
- ۴** قالب روایی در این درس به گونه‌ای تنظیم شده که دانشآموزان به چند گروه تقسیم شدند و هر گروه مطالبی را بیان کردند. معلمان گرامی توجه داشته باشند که در این درس می‌توانند از این قالب درسی استفاده کنند تا ضمن آگاه کردن دانشآموزان از برخی خصوصیت‌های دانشآموز نمونه، آنها را با کارگروهی و مشارکت و ویژگی‌های این امر نیز آشنا نمایند؛ ویژگی‌هایی از قبیل :
- هم فکری با یکدیگر که اشاره به نظر دادن همه افراد گروه و مشارکت همگانی در بحث را دارد. انتخاب یک نفر به عنوان نماینده گروه برای نوشتمن مجموعه نظرات و ارائه آن به معلم (بهتر است که نماینده گروه چرخشی باشد تا همه اعضای گروه فرصت اظهارنظر در حضور اعضای کلاس را پیدا کنند، این کار اعتماد به نفس دانشآموزان را افزایش می‌دهد).
- شروع به صحبت کردن نماینده گروه با اجازه معلم.
- نوشتمن نظرات صحیح دانشآموزان بر روی تخته و.... .
- ۵** در بیان ویژگی اسراف می‌توانیم تذکر دهیم که برخی دانشآموزان از وسائل آموزشی خود مانند دفتر و مداد و... به خوبی استفاده نمی‌کنند و موجب هدر رفتن آنها می‌شوند. با توجه به فراغیر شدن بحث «اسراف» در میان دانشآموزان، خوب

است تأکید ویژه‌ای بر این مطلب صورت گیرد که دانش آموز بایستی از ورق‌های سفید دفتر خود تا آخرین برگ آن استفاده کند و آن را دور نریزد. از کیف و سایر ابزارآموزشی تا آنجا که امکان دارد، استفاده کرده و هر سال بدون علت، آنها را تعویض نکند. زیرا طبق آیات قرآن، خداوند اسراف کاران را دوست ندارد. بهتر است در این قسمت معلمان از نتایج اسراف مانند از

بین رفتن ثروت عمومی کشور، کفران نعمت‌های الهی، ناتوانی انسان‌های ضعیف از تهیه این وسائل و... سخن گویند.

**۶** در پایان درس، معلم کلاس به نکته خوبی اشاره می‌کند و آن اینکه همه دانش آموزان می‌توانند یک دانش آموز نمونه شوند به شرط آنکه سعی کنند به این رفتارهایی که در درس به آن اشاره شد عمل کنند. ذکر این نکته موجب تشویق دانش آموز برای عمل به این رفتارها می‌شود و این حس که فقط افراد خاصی دانش آموز نمونه هستند را از او دور می‌کند.

